

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТИВАННЯ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РЕГІОНУ

©2020 УДОВИЧЕНКО С. М.

УДК 332.1:330.322
JEL: E22; R13; R53

Удовиченко С. М. Сучасні тенденції інвестування Донецької області та їх вплив на розвиток регіону

Динамічність інноваційної розбудови економіки країни значною мірою залежить від ефективності інвестиційних процесів на рівні регіонів. Одним із видів фінансування інвестиційного характеру виступають капітальні інвестиції. Тенденції інвестування в регіонах, з'ясування проблем і перспектив освоєння капітальних вкладень, стан інноваційних зрушень на регіональному рівні потребують постійного моніторингу. Метою даного дослідження є вивчення регіональних інвестиційно-інноваційних особливостей Донецької області у вирішенні власних економічних завдань. У статті розглядаються такі чинники інвестиційної привабливості Донецького регіону: географічне положення стосовно розвинених областей або держав; розвиненість транспортної мережі; наявність природних ресурсів і якісної робочої сили; розміщення виробничих потужностей; достатність інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів. Акцентовано увагу на тому, що визначальним фактором формування інвестиційного клімату як регіону, так у країні в цілому, є політична стабільність. Проведено аналіз загальних обсягів освоєних капітальних інвестицій у регіонах, капіталовкладень за джерелами фінансування та в окремі види економічної діяльності Донецької області. Зіставлено дані щодо обсягів інвестиційних вкладень у розрахунку на одну особу за регіонами у 2010 та 2019 рр. Узагальнюючим показником, який відображає стан економічних і соціальних процесів області, є валовий регіональний продукт (ВРП). Визначено регіони з найбільшим і найменшим приростом фізичного обсягу ВРП, акцентовано увагу на лідируючих позиціях Донеччини за ВРП у фактичних цінах. За показником ВРП на одну особу виділено найбільш продуктивні регіони України.

Ключові слова: економічний розвиток, регіональні особливості, інвестиційна привабливість, капітальні інвестиції, валовий регіональний продукт.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-87-93>

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Удовиченко Світлана Миколаївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка сектора інтелектуальної власності та правового забезпечення, Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція Національної академії аграрних наук України (вул. Захисників України, 1, Покровськ, 85307, Україна)

УДК 332.1:330.322
JEL: E22; R13; R53

Удовиченко С. Н. Современные тенденции инвестирования Донецкой области и их влияние на развитие региона

Динамичность инновационного развития экономики страны в значительной степени зависит от эффективности инвестиционных процессов в регионах. Одним из видов финансирования инвестиционного характера выступают капитальные инвестиции. Тенденции инвестирования, изучение проблем и перспектив освоения капитальных вложений, состояние инновационных сдвигов на региональном уровне требуют постоянного мониторинга. Целью данного исследования является изучение региональных инвестиционно-инновационных особенностей Донецкой области в решении собственных экономических задач. В статье рассматриваются такие факторы инвестиционной привлекательности Донецкого региона: географическое положение относительно развитых областей или государств; развитость транспортной сети; наличие природных ресурсов и качественной рабочей силы; размещение производственных мощностей; достаточность инфраструктурного обеспечения инновационных процессов. Акцентировано внимание на том, что определяющим фактором формирования инвестиционного климата как региона, так и страны в целом, является политическая стабильность. Проведен анализ общих объемов освоённых капитальных инвестиций в регионах, капиталовложений по источникам финансирования и в отдельные виды экономической деятельности Донецкой области. Сопоставлены данные относительно объемов инвестиционных вложений в расчете на одного человека по областям в 2010 и 2019 гг. Обобщающим показателем, который отображает состояние экономических и социальных процессов области, является валовой региональный продукт (ВРП). Определены регионы с наибольшим и наименьшим приростом физического объема ВРП, акцентировано внимание на лидирующих позициях Донеччины по ВРП в фактических ценах. По показателю ВРП на одного человека выделены наиболее продуктивные регионы Украины.

Ключевые слова: экономическое развитие, региональные особенности, инвестиционная привлекательность, капитальные инвестиции, валовой региональный продукт.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 9.

Удовиченко Светлана Николаевна – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, заведующая сектором интеллектуальной собственности и правового обеспечения, Донецкая государственная сельскохозяйственная опытная станция Национальной академии аграрных наук Украины (ул. Защитников Украины, 1, Покровск, 85307, Украина)

UDC 332.1:330.322
JEL: E22; R13; R53

Udovychenko S. M. Modern Tendencies of Investment in Donetsk Region and their Impact on the Development of the Region

The dynamics of the innovative development of the country's economy depends to a large extent on the efficiency of investment processes in the regions. Capital investment is one of the types of financing with the investment nature. Tendencies in investment, studying problems and prospects for the development of capital investments, the status of innovative shifts at the regional level require constant monitoring. The research is aimed at studying the regional investment and innovation features of Donetsk region in solving its own economic tasks. The article examines such factors of investment attractiveness of Donetsk region: geographical location against the developed regions or countries; development of the transport network; availability of natural resources and quality labor force; location of production facilities; sufficient infrastructure support for innovative processes. The emphasis is put on the fact that political stability is the determining factor

in the formation of the investment climate of both the region and the country in general. An analysis of the total volumes of the adopted capital investments in the regions, capital investments by the sources of financing and into the certain types of economic activities of Donetsk region is carried out. Data on the volumes of investments per capita by region in 2010 and 2019 are compared. The generalizing indicator, which reflects the status of economic and social processes of the region, is the gross regional product (GRP). The regions with the largest and smallest increase in GRP volume are identified, and attention is focused on the Donetsk region's leading positions as to GRP in actual prices. The most productive regions of Ukraine are allocated according to the GRP indicator per capita.

Keywords: economic development, regional features, investment attractiveness, capital investment, gross regional product.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Udovychenko Svitlana M. – PhD (Economics), Senior Research Fellow, Head of Sector of Intellectual Property and Legal Support, Donetsk State Agricultural Research Station of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (1 Zakhysnykiv Ukrainy Str., Pokrovsk, 85307, Ukraine)

Динамічність інноваційної розбудови економіки країни значною мірою залежить від ефективності інвестиційних процесів на рівні регіонів. Інвестиції, як довготривалі грошові вкладення, скеровуються на розвиток підприємств різних сфер діяльності. Одним із видів фінансування інвестиційного характеру виступають капітальні інвестиції. Вони завжди мають цільове призначення та спрямовуються на оновлення технологічних процесів, розширення асортименту товарів, підвищення якості продукції, збільшення обсягів виробництва, отримання позитивного ефекту в соціальній сфері (охорона здоров'я, скорочення безробіття тощо). Позитивним результатом від освоєння капітальних вкладень є формування та підвищення конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. Отже, ефективність процесу інвестування в регіонах, з'ясування проблем і перспектив освоєння капітальних вкладень, стан інноваційних зрушень на регіональному рівні потребують постійного моніторингу.

Питанням інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів присвячено праці Ю. Бажала, М. Барановського, П. Беленького, Б. Данилишина, С. Дорогунцова, Ю. Макогон, І. Моргачова, А. Скрипника, Л. Федулової та ін. Проте недостатньо розглянуто залишається низка питань з цієї проблеми в межах Донецького регіону, чому й присвячена дана стаття.

Метою дослідження є вивчення регіональних інвестиційно-інноваційних особливостей Донецької області у вирішенні власних економічних завдань.

Основою для розбудови макроекономічної системи країни є економічний розвиток кожного регіону, при якому враховуються взаємодія робочої сили та ресурсів, особливості економічної спеціалізації, зв'язки конкретних підприємств, рівень конкуренції на ринках товарів і послуг, форми власності в межах регіону, розвиненість соціальної інфраструктури тощо.

Інвестиційна привабливість регіону характеризується спроможністю залучати інвестиційні ресурси та ефективно використовувати свої регіональні особливості задля забезпечення сталого економічного зростання та реалізації соціально-економічних програм.

Важливими чинниками підвищення інвестиційної привабливості є географічне положення регіону відносно розвинених областей або держав, розвиненість транспортної мережі, наявність природних

ресурсів і якісної робочої сили, розміщення виробничих потужностей, достатність інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів.

Спільні кордони з розвиненими державами зазвичай надають можливість використання ринків цих країн для підвищення власної економічної активності. Донецька область межує з Росією, яка, за класифікацією Світового банку, входить до групи країн з рівнем доходів вище за середній. Однак політична ситуація унеможлиблює розвиток співпраці, що є негативним чинником у інноваційній розбудові регіону.

Розвиненість транспортної мережі зменшує транспортні витрати та час транспортування, позитивно впливає на забезпечення підприємств робочою силою відповідної якості та кількості тощо. Через збройне протистояння на сході країни потерпає транспортна галузь.

На території Донецького регіону розташований Маріупольський морський порт, який входить до четвірки провідних портів України. Його потужності дозволяють переробляти більш ніж 12 млн тонн вантажів щорічно. Однак через об'єктивні причини порт не може працювати повноцінно і зазнає чималих збитків.

Щільність автомобільних доріг та залізничних колій вважається основним показником розвитку транспортної мережі області. Найбільша щільність автомобільних доріг загального користування із твердим покриттям в Україні у 2017 р. – у Львівській області (378 км на 1 тис. км² території). У Донецькій області цей показник дорівнює 302 км, що на 25 км більше загальноукраїнського значення. Найбільшу щільність залізничних колій має Донецька область (59 км на 1 тис. км² території) та Львівська – 58 км, найменша (16 км) – у Херсонській області. Загалом регіон забезпечений транспортною інфраструктурою. Розгалуженість автошляхів та залізничних колій, висока швидкість доставки цими видами транспорту, середній рівень витрат і необмеженість видів вантажу створює всі передумови для інноваційно-інвестиційного розвитку.

На території Донецької області зосереджено багато різноманітних корисних копалин, які є основою сировиною для промисловості будівельних матеріалів і чорної металургії: доломіти, вапняки, гіпс,

крейда, азбест, графіт, будівельний і кварцовий пісок та інше. На її території зосереджено значні запаси кам'яної солі. Найважливіше значення для підвищення рейтингу інвестиційної привабливості мають родовища кам'яного вугілля.

Неоцінну роль в інноваційній розбудові області виконують підприємства. Наявність їх великої кількості передбачає більшу ймовірність утворення кластера та вищу інвестиційну активність регіону. У 2019 р. в Україні зареєстровано 1350,6 тис. об'єктів у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій (ЄДРПОУ). У регіональному розрізі найбільше об'єктів розташовано в Дніпропетровській області (100,8 тис.), Донецька область на другій позиції – 90,3 тис. Отже, є висока вірогідність активного соціально-економічного розвитку на цих територіях.

Донецький регіон є потужним промисловим центром, тому наявність робочої сили має надзвичайне значення для його економічного розвитку. Станом на 1 січня 2019 р. Донецька область посідає перше місце у країні за кількістю населення та нараховує 4,2 млн осіб. Питома вага осіб працездатного віку в загальній чисельності складає 67,2%, що є середнім показником в Україні серед усіх областей. Проте дані Державної служби статистики щодо чисельності населення наведено з урахуванням тимчасово окупованої території Донецької області, що не відображає дійсної ситуації з наявності робочої сили в регіоні.

Незважаючи на позитивність регіональних особливостей, визначальним фактором формування інвестиційного клімату регіону є стабільність політичної ситуації в країні. Як зазначає С. П. Ковальчук [1], «на загальнодержавному рівні визначається фактор, що може виконати роль деструктивного елемента у висхідних тенденціях залучення інвестицій до регіонів держави – політична ситуація. Позитив цей фактор формує у випадку забезпечення певного

його стану рівноваги та встановлення на відповідному якісному рівні при наявності належних якісних характеристик. Політична стабільність – це високий рівень гарантії відсутності непередбачуваних змін, чітка визначена лінія формування законодавчої основи для проведення інвестиційної діяльності».

Інвестиційні вкладення є базою для розширення виробничої діяльності підприємств. Чим вищим є рівень капітальних інвестицій, тим привабливішою для інвестора є область. Аналізуючи обсяги інвестицій, виявлено позитивну динаміку в цілому по країні (табл. 1) [2].

Найбільші темпи освоєння обсягів інвестицій спостерігаються у Волинській області – 717%. Також до регіонів з найвищою тенденцією капіталовкладень належать Херсонська (654%), Чернігівська (462%), Вінницька (456%), Київська (444%) тощо. Дві заключні позиції в переліку областей займають Запорізька (187%) та Луганська (59%) області.

Однак значне збільшення освоєних капіталовкладень (на 346% за 9 років) в Україні мало позначилося на показниках Донецької області, де інвестиції зросли на 204% – це 22 позиція серед 24 областей. Таке становище склалося через збройний конфлікт, який дестабілізує економічну ситуацію в регіоні та перешкоджає його розвитку. Як видно з табл. 1, мінімальний обсяг інвестицій відмічений на початку антитерористичної операції у 2015 р. У 2019 р. інвестиції зросли та навіть перебільшили рівень 2013 р.

Основні вкладення в розвиток економіки здійснюються підприємствами та організаціями регіону, про що свідчать статистичні дані, наведені на рис. 1. У структурі освоєних капітальних інвестицій регіону власні кошти підприємств та організацій у загальному обсязі за наведені роки склали 77,9% (11 683 млн грн), 77,2% (21 561 млн грн), 89,5% (7 435 млн грн), 82,6% (22 290 млн грн) і 81,3% (24 869 млн грн) відповідно.

Таблиця 1

Обсяги капітальних інвестицій, млн грн

Регіон	Місце в рейтингу	Освоєно (використано) по роках					
		2010	2013	2015*	2017*	2018*	2019*
Україна		180576,0	249873,0	273116,0	448461,5	578726,4	623978,9
Волинська область	1	1767,0	3327,0	6167,0	7041,9	8687,0	12664,0
Херсонська область	2	1891,0	2125,0	3107,0	7362,2	8853,2	12368,3
Чернігівська область	3	1891,0	2842,0	3550,0	7351,1	8971,3	8740,5
Вінницька область	4	3545,0	6110,0	7373,0	11744,1	17626,5	15724,9
Київська область	5	11331,0	20697,0	24359,0	34494,5	40713,4	50295,7
Донецька область	22	14994,0	27912,0	8304,0	17268,9	26979,4	30594,5
Запорізька область	23	7964,0	6839,0	7794,0	15879,7	15732,0	14876,7
Луганська область	24	5646,0	11369,0	2060,0	3329,8	3219,3	3357,5

Примітка: дані наведено без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Рис. 1. Обсяги капітальних інвестицій у Донецькій області за джерелами фінансування*, млн грн

Примітка: * – за 2015–2019 рр. дані наведено без урахування частини тимчасово окупованої території в Донецькій області.

Частка коштів державного бюджету за роками складає в середньому 4% (1 012 млн грн, 1 091 млн грн, 143 млн грн, 629 млн грн і 19 977 млн грн відповідно по роках). Значно збільшилися обсяги інвестицій за рахунок місцевих бюджетів – з 2,6% (388 млн грн) у 2010 р. до 10,8% (3 301 млн грн) у 2019 р.

Кредити банків та інші позики складають за останні роки в середньому 1%, кошти іноземних інвесторів – 0,1%, кошти населення на будівництво житла зменшилися з 2,9% у 2010 р. до 0,2% у 2019 р. На даний момент вкладання коштів бізнес-структурами та іноземними інвесторами в розбудову регіону унеможливується через наявність великих ризиків.

На думку А. Ю. Бережної [3], «для нівелювання негативних чинників та сприяння залученню прямих іноземних інвестицій у промисловість регіонів України важливо посилити інституційне забезпечення іноземного інвестування ... та вдосконалити правові умови для залучення прямих іноземних інвестицій ...».

Аналіз капітальних інвестицій за окремими видами економічної діяльності (табл. 2) показав, що освоєння капіталовкладень у промислову галузь з роками зростає [4; 5].

Серед промислових видів діяльності Донецького регіону найбільше інвестицій використано в металургійному комплексі, обсяг капітальних інвестицій у вугільну галузь істотно не змінився. З огляду на збройне протистояння, значна частина коштів спрямовується для усунення наслідків бойових дій та забезпечення стабільності роботи підприємств.

За даними табл. 2 в Донецькій області за останні п'ять років у 2 рази зменшилися інвестиції у сферу сільського, лісового та рибного господарства, що ставить під загрозу виробництво власної продовольчої продукції.

За розрахунками науковців Інституту аграрної економіки Національної академії аграрних наук, обсяги прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України у 2020 р. залишаться на тогочасному рівні та складуть близько 560 млн дол. США. Пріоритетним напрямом інвестування в сільському господарстві залишиться рослинництво як найбільш прибуткова і експортоорієнтована галузь, продукція якої є конкурентоспроможною на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Спостерігається зниження обсягів інвестицій і в освітню галузь. Законодавчо закріплено, що держава має забезпечити загальні асигнування на освіту в розмірі не менше 7% ВВП за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. Однак навіть на загальноукраїнському рівні ця цифра ще не досягнута. На даний час прогнози видатки зведеного бюджету на освіту в Україні на 2020 р. складають 257,7 млрд грн (5,7% від ВВП). Низькі показники вказують на відсутність системності у проведенні державної інвестиційної політики у сфері освіти та залежності цієї політики бюджетних доходів.

Позитивною тенденцією інвестиційної діяльності Донецької області є збільшення капітальних інвестицій у професійну, наукову та технічну діяльність. Якщо порівнювати 2019 р. із 2015 р., то бачимо, що цей показник зріс більше, ніж у 3 рази, що позитивно вплине на інноваційну розбудову регіону. Слід відзначити, що у 2015 р. інвестиції у цю сферу мали вкрай низьке значення [6].

Лідером за обсягом капітальних інвестицій на одну особу [2; 7] у 2019 р. є Київська область – 28436,3 грн (рис. 2). У трійку першості також входять Дніпропетровська та Полтавська області. Донецька область посідає 18 місце в цьому рейтингу.

Капітальні інвестиції в окремі види економічної діяльності*

2010 р.		2015 р.		2019 р.	
Україна	Донецька обл.	Україна	Донецька обл.	Україна	Донецька обл.
Капітальні інвестиції, всього, млн грн					
189061	14994,0	273116,0	8304,0	623979,0	30595,0
Капітальні інвестиції, % до загального обсягу інвестицій:					
у промисловість					
30,0	54,1	32,1	59,8	40,7	66,9
у сільське, лісове та рибне господарство					
6,1	3,0	11,0	6,1	9,4	2,9
у професійну, наукову та технічну діяльність					
3,0	6,7	1,5	0,8	1,9	2,6
в освіту					
1,0	1,1	0,6	0,6	0,8	0,4

Примітка: * – за 2015–2019 рр. дані наведено без урахування частини тимчасово окупованої території в Донецькій області.

Узагальнюючим показником, який відображає стан економічних і соціальних процесів у регіоні, є валовий регіональний продукт (ВРП). За даними Державної служби статистики України [8], найбільший приріст фізичного обсягу ВРП у 2018 р. спостерігався в Черкаській (108,6%), Кіровоградській (107,0%) та Київській (106,7%) областях. Донецький регіон з індексом 100,2% – на передостанньому місці серед областей, але за ВРП у фактичних цінах займає третю позицію після Дніпропетровської та Київської областей.

Однак у 2013 р. Донецька область у загальному валовому регіональному продукті в Україні займала другу позицію з часткою 10,8% серед таких регіонів, як м. Київ – 20,5%, Дніпропетровська область – 10,0% та Харківська – 5,6% [9].

Більш об'єктивну оцінку стану виробництва валового регіонального продукту надає цей показник у розрахунку на одну особу. Найбільш продуктивними регіонами в Україні є Полтавська, Дніпропетровська та Київська області з показниками 123 763, 114 784 і 112 521 грн відповідно. Донецька область лише на 21 місці, тоді як у 2013 р. займала також другу позицію [9].

Отже, раніше сформований потужний інвестиційно-інноваційний потенціал області без достатнього інвестиційного забезпечення не дозволяє забезпечувати позитивну динаміку виробництва та повноцінну роботу регіону.

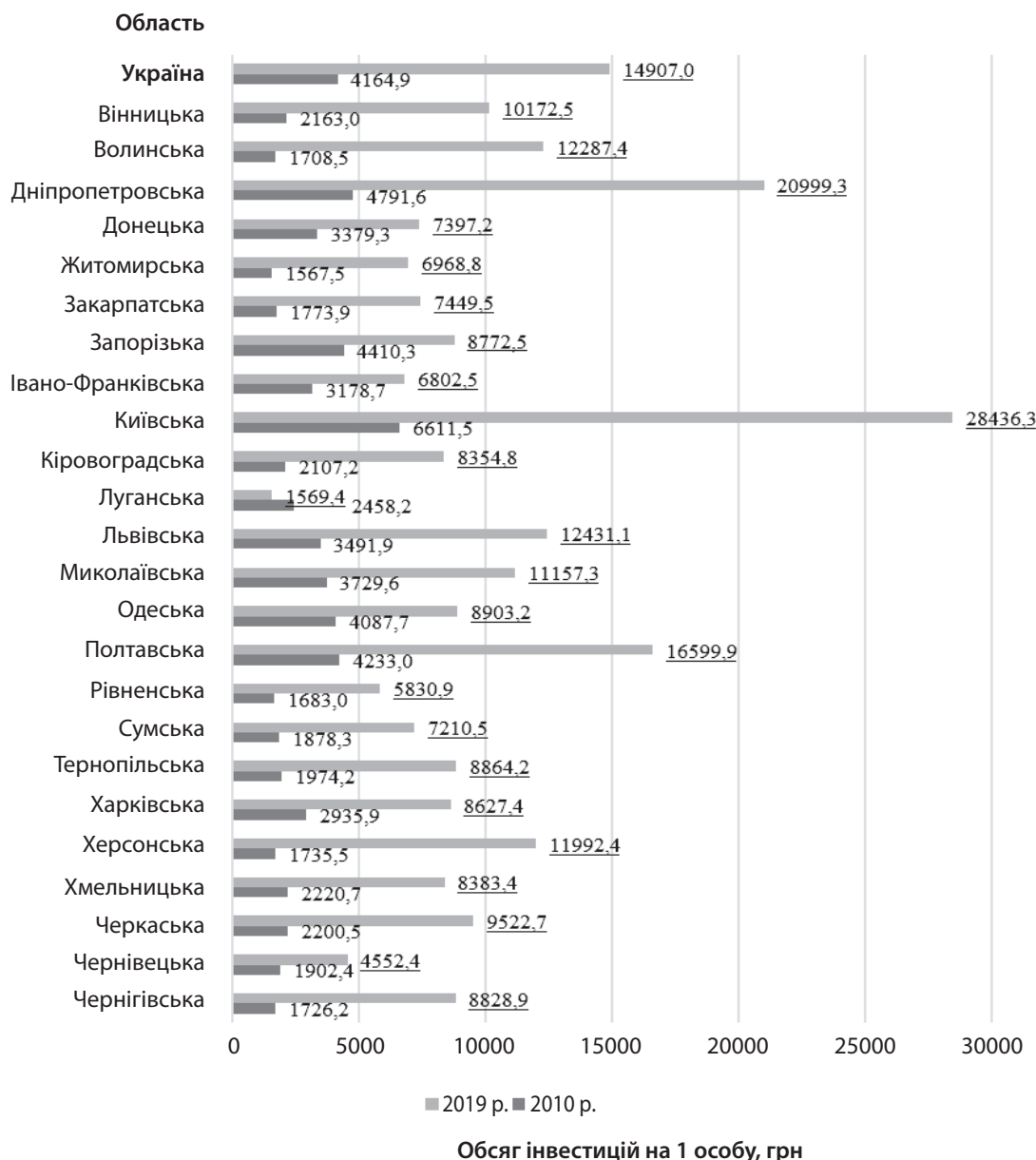
Водночас є позитивні зміни: у щорічному рейтингу інвестиційної привабливості Doing Business-2020, який щорічно оприлюднює Світовий банк, Україна одразу на 7 пунктів покращила свою позицію і посіла 64 сходинку зі 190 країн. Результати комплексного дослідження стану реформ у кожній країні за 10 ключовими індикаторами є важливим маркером для інвесторів при прийнятті рішення про інвестування в будь-яку країну світу.

ВИСНОВКИ

Нестабільність політичної ситуації на сході України має негативні наслідки для Донецької області. До початку збройного конфлікту економічні показники утримували регіон у трійці лідерів. На сьогоднішній день навіть привабливість регіональних особливостей не стимулює бізнес-структури та іноземних інвесторів до вкладання коштів у розбудову області. Подальший розвиток регіональної економіки можливий тільки за умови припинення військової агресії. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук С. П. Система факторів державного впливу на інвестиційний клімат регіонів. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 1. С. 189–192.
2. Статистичний збірник «Капітальні інвестиції в Україні у 2010–2015 роках», 2016. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm
3. Бережна А. Ю. Регіональні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій у промисловість. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 30. С. 82–85.
4. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності / Головне управління статистики у Донецькій області. URL: http://donetskstat.gov.ua/statinform1/kap_invest6.php
5. Статистичний збірник «Регіони України». Частина II. 2016. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/Arch_reg.htm
6. Удовиченко С. М. До питання розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу Донецької області. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 4. С. 51–55. URL: http://businessnavigator.ks.ua/journals/2018/47_2018/12.pdf
7. Обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на одну особу за регіонами у 2019 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kin/kin_r_19/kin_r_19u.htm

Рис. 2. Обсяги капітальних інвестицій у розрахунку на одну особу за областями України у 2010 та 2019 рр., грн *
Примітка: * – дані наведено без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

8. Валовий регіональний продукт (2004–2018). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sestr.htm
9. Гончар В. Г. Валовий регіональний продукт в системі оцінки економічної безпеки регіонів України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 3. С. 39–42. URL: [http://ird.gov.ua/sep/v113/sep20153\(113\)_039_GoncharVG.pdf](http://ird.gov.ua/sep/v113/sep20153(113)_039_GoncharVG.pdf)

REFERENCES

- Berezhna, A. Yu. "Rehionalni aspekty zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii u promyslovist" [Regional Aspects of Foreign Direct Investment Attracting into Industry]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, no. 30 (2018): 82-85.
- Honchar, V. H. "Valovy rehionalnyi produkt v systemi otsinky ekonomichnoi bezpeky rehioniv Ukrainy"

- [Gross Regional Product in the System of Economic Security Assessment of the Regions of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2015. [http://ird.gov.ua/sep/v113/sep20153\(113\)_039_GoncharVG.pdf](http://ird.gov.ua/sep/v113/sep20153(113)_039_GoncharVG.pdf)
- "Kapitalni investytsii za vydamy ekonomichnoi diialnosti" [Capital Investment by Type of Economic Activity]. *Holovne upravlinnia statystyky u Donetskii oblasti*. http://donetskstat.gov.ua/statinform1/kap_invest6.php
- Kovalchuk, S. P. "Systema faktoriv derzhavnoho vplyvu na investytsiinyi klimat rehioniv" [The System of Factors of State Influence is on Investment Climate of Regions]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 1 (2015): 189-192.
- "Obsiah kapitalnykh investytsii u rozrakhunku na odnu osobu za rehionamy u 2019 rotsi" [Volume of Capital Investments per Capita by Region in 2019]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kin/kin_r_19/kin_r_19u.htm

“Statystychnyi zbirnyk «Kapitalni investytsii v Ukraini u 2010-2015 rokakh» [Statistical Collection "Capital Investments in Ukraine in 2010–2015"]. 2016. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm

“Statystychnyi zbirnyk «Rehiony Ukrainy» [Statistical Collection "Regions of Ukraine"], part II. 2016. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/Arch_reg.htm

Udovychenko, S. M. “Do pytannia rozvytku innovatsiino-investytsiinoho potentsialu Donetskoi oblasti” [To the Question of Development of Innovative and Investment Potential of Donetsk Region]. *Biznes-navihator*. 2018. http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/47_2018/12.pdf

“Valovyi rehionalnyi produkt (2004-2018)” [Gross regional Product (2004-2018)]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sestr.htm

УДК 314:311.313

JEL: J11

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ

©2020 КОПИЛЮК О. І., ТИМЧИШИН Ю. В., МУЗИЧКА О. М.

УДК 314:311.313

JEL: J11

Копилюк О. І., Тимчишин Ю. В., Музичка О. М. Теоретико-прикладні аспекти оцінювання рівня демографічної безпеки регіонів

Мета статті полягає в удосконаленні теоретичних і методичних підходів до оцінювання рівня демографічної безпеки регіонів. На основі огляду існуючих наукових напрацювань запропоновано авторський підхід до трактування суті поняття «демографічна безпека регіону», яке визначено як стан захищеності від загроз і небезпек, при якому забезпечується формування та підтримання позитивної динаміки кількісних та якісних параметрів у відтворювальних процесах населення території, їх оптимальне співвідношення, збалансованість, стійкість до депопуляції та сталий розвиток. Авторами розроблено методичний інструментарій оцінювання рівня демографічної безпеки регіонів, який ґрунтується на найбільш значущих показниках, що характеризують наявність, процеси відтворення, рух населення та дозволяють виявляти ключові загрози і небезпеки та повною мірою оцінити стан демографічної ситуації території. На основі використання методу бальної оцінки та розрахунку інтегрального показника здійснено групування регіонів за критично низьким, низьким, середнім, високим і найвищим рівнями демографічної безпеки. До регіонів-лідерів віднесено м. Київ – з найвищим і Волинську, Чернівецьку, Рівненську, Івано-Франківську, Львівську, Одеську, Закарпатську області – з високим рівнями демографічної безпеки. Регіонами-аутсайдерами з низьким рівнем безпеки визначено Чернігівську, Черкаську, Сумську, Кіровоградську, Запорізьку, Полтавську області. Основними загрозами демографічній безпеці в більшості регіонів України залишаються: високий рівень смертності, скорочення природного та міграційного приросту населення та поглиблення процесів депопуляції. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є обґрунтування взаємозв'язку демографічної безпеки з іншими складовими регіональної суспільної системи на основі застосування інструментарію кластерного, факторного аналізу та економіко-математичного моделювання.

Ключові слова: демографічна безпека регіону, індикаторний підхід, рівень, загрози, бальна оцінка.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-93-100>

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Копилюк Оксана Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0977-1309>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-3146-2019>

Тимчишин Юлія Василівна – кандидат економічних наук, докторант відділу регіональної економічної політики, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: juliatymchyshyn@gmail.com

Музичка Олександра Миронівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: olexmi@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2625-5741>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-2153-2019>

УДК 314:311.313

JEL: J11

Копылюк О. И., Тимчишин Ю. В., Музичка А. М. Теоретико-прикладные аспекты оценки уровня демографической безопасности регионов

Цель статьи заключается в совершенствовании теоретических и методических подходов к оценке уровня демографической безопасности регионов. На основе обзора существующих научных работ предложен авторский подход к формулированию сущности понятия «демографическая безопасность региона», которое определено как состояние защищенности от угроз и опасностей, при котором обеспечивается формирование и поддержание положительной динамики количественных и качественных параметров в воспроизводственных процессах населения территории, их оптимальное соотношение, сбалансированность, устойчивость к депопуляции и устойчивое развитие. Авторами разработан методический инструментальный оценки уровня демографической безопасности регионов, который основывается на наиболее значимых показателях, характеризующих наличие, процессы воспроизводства, движение населения, а также позволяет определить ключевые угрозы, опасности и в полной мере оценить состояние демографической ситуации территории. На основании использования метода балльной оценки и расчета интегрального показателя осуществлено группирование регионов по критически низкому, низкому, среднему, высокому и наиболее высокому уровням демографической безопасности. К регионам-лидерам отнесен г. Киев – с наивысшим и Волинскую, Черновицкую, Ровненскую, Ивано-Франковскую,